

Posedimi dhe përdorimi i planeve të biznesit me vështrim të veçantë në bizneset e Komunës së Istogut

---

Zymer **TAFAJI**¹
Gentiana **TOLAJ**

Abstrakt: Ky punim shtjellon temën e posedimit dhe përdorimit të planeve të biznesit me vështrim të veçantë në bizneset e Komunës së Istogut, pra pasqyron realitetin e posedimit të planeve të biznesit si dhe aplikimin apo përdorimin e tyre për realizimin e qëllimeve të caktuara. Është e rëndësishme të njihemi me këtë rezultat kur dihet se në shumë biznese zhvillohet veprimtaria në mënyrë tradicionale pa përdorur funksionet e menaxhimit, duke anashkaluar planet dhe fazën e planifikimit.

Si pyetje bazë kërkimore janë: A posedojnë bizneset e Komunës së Istogut plane biznesi? A e realizojnë veprimtarinë duke u mbështetur në plane? Kurse si hipoteza kryesore (gjenerale) janë: Shumica nga bizneset në Komunën e Istogut nuk posedojnë plan biznesi. Ato biznese që kanë plane mundohen që t'i realizojnë ato në mënyrën më të mirë të mundshme.

Punimi është bërë në dy pjesë. Pjesa e parë i referohet mbledhjes së të gjitha të dhënave të cilat janë të lidhura me temën, pra pjesa teorike. Ndërsa pjesa e dytë ka të bëjë me të dhënat e mbledhura në terren, pjesa empirike. Të dhënat e mbledhura në terren janë sasior, ku janë anketuar 30 menaxherë të cilët menaxhojnë biznese në Komunën e Istogut prej nga vërtetohen ose mohohen edhe hipotezat e parashtruara.

Fjalë kyçe: Plan biznesi, planifikim, biznes, analiza SWOT

Abstract: This project elaborates and explicates the subject of possession and use of businesses plans with special overview of the businesses in Istog municipality, it reflects the reality of possession of business plans and the application or uses of them to achieve certain goals. It is important to be informed with the result of the fact that many businesses develop activities in the traditional way without the using of management functions, by passing plans and planning stage.

---

¹ Punonjës i Forcave të Sigurisë së Kosovës: zymertafaj@hotmail.com

Basic research questions are: Have businesses of Istog municipality business plan? Have businesses activity relying on plans? But the main hypothesis (general hypothesis) are; Most of the businesses in the municipality of Istog does not possess business plans. Those businesses that have business plans try to implement them in the best way that is possible.

The project is done in two parts. The first part refers to the collection of all the data that are related to the topic, the oretical part, while the second part deals with data collected in the field, empirical part. The data collected in the field are quantitatively where in surveyed 30 managers who manage businesses in the municipality of Istok from where are confirmed or denied the presumption.

Key Words: Business plan, financial plan, marketing plan , SWOT analysis

1. Hyrje

Çështje kryesore me të cilat ballafaqohen shumë nga bizneset në Komunën e Istogut është edhe posedimi dhe përdorimi i planeve të biznesit. Këto biznese po përballen me sfida të shumta, me probleme të shkaktuara nga një botë dinamike, e cila ka krijuar një mjedis të papërshtatshëm dhe me ndryshime të shpejta dhe të shumta. Për të përballuar këto sfida nevojiten motive të forta, përgatitje, zgjuarsi e mbi të gjitha një planifikim i mirë, i cili na orienton dhe na tregon drejtimin drejt arritjes së qëllimeve të parashtruara.

Përmes këtij punimi synojmë që të paraqesim gjendjen momentale të bizneseve në Komunën e Istogut për sa i përket posedimit dhe përdorimit të planeve të biznesit. Qëllimi i hulumtimit (punimit) është: 1. Të analizohet dhe pasqyrohet rëndësia e posedimit dhe përdorimit të planeve të biznesit në përgjithësi. 2. Të analizohet dhe pasqyrohet posedimi dhe përdorimi i planeve të biznesit në bizneset e Komunës së Istogut. Ndërsa pyetja kërkimore-hulumtuse është: A posedojnë plan biznesi, bizneset në Komunën e Istogut? A përdoren ato plane në praktikë?

Punimi përbëhet nga dy pjesë, pjesa teorike që mbështetet në të dhëna dytësore dhe terciare të marra nga literatura përkatëse dhe interneti dhe përdoret metoda deduktive. Pjesa e dytë është empirike dhe mbështetet në të dhëna primare të mbledhura në terren përmes intervistës dhe anketës ku përdoret metoda induktive.

Metoda e përdorur në punim është ajo kuantitative ose sasior, e ku është hartuar një anketë dhe u anketuan 30 menaxherë të bizneseve në Komunën e Istogut. Në fillim janë hedhur hipotezat pastaj pyetjet e anketës u përpiluan në mënyrë të tillë që t'u përgjigjeshin hipotezave e kësijsoj të vërtetohen apo të mos vërtetohen, prej nga arrijmë edhe deri tek konkluzionet dhe rekomandimet. Mostra nga janë marrë të dhënat janë menaxherët e bizneseve, të cilët janë zgjedhur në mënyrë rastësore.

Si gjetje kryesore është se shumica e bizneseve në Komunën e Istogut nuk posedojnë dhe nuk përdorin plan biznesi gjatë ushtrimit të veprimtarisë së tyre. Edhe pse e dinë rëndësinë e posedimit dhe përdorimit të planeve të biznesit ata e neglizhojnë ose e injorojnë një përdorim të tillë. Ndërsa në rekomandim konkludohet se rruga kryesore për të pasur një biznes të suksesshëm është posedimi dhe përdorimi i planit të biznesit, sepse përmes tij ne mund ta dimë se ku jemi, ku dëshirojmë të shkojmë dhe si do të arrijmë deri atje.

1.1. Formulimi i hipotezave

H1: Shumica e bizneseve në Komunën e Istogut, kur kanë filluar veprimtarinë e tyre, nuk kanë pasur ndonjë plan biznesi si udhërrëfyes për punën e tyre.

- H2: Shumica e menaxherëve në bizneset e Komunës së Istogut mendojnë se plani i biznesit është shumë i rëndësishëm dhe i domosdoshëm për veprimtari të suksesshme.
- H3: Shumë nga bizneset e Komunës së Istogut edhe pse e dinë rëndësinë e planit të biznesit ato nuk e posedojnë atë dhe biznesin e zhvillojnë pa ndonjë plan të shkruar.
- H4: Shumica e menaxherëve të bizneseve në Komunën e Istogut veprojnë pa plane të shkruara dhe veprimtarinë e tyre e realizojnë në mënyrë rutinore dhe spontane.
- H5: Shumica e menaxherëve të bizneseve në Komunën e Istogut që për momentin nuk posedojnë ndonjë plan biznesi, mendojnë që në një të ardhme të përgatisin dhe përdorin ndonjë plan.
- H6: Shumica e bizneseve që posedojnë plan biznesi, bëjnë përpjekje dhe e përdorin atë si tregues të drejtimit të tyre drejt arritjes së qëllimeve të biznesit.

2. Biznesi, menaxhimi dhe planifikimi

Biznesi është një grup njerëzish, të cilët punojnë së bashku për të zhvilluar, prodhuar ose shpërndarë mallra apo shërbime (Ingram, Albright and Baldwin, 2003, f. 5). Pra, biznes është çdo ndërmarrje fitimprurëse e drejtuar në mënyrë të pavarur, e cila ka numër të ndryshëm të të punësuarve (Robbins & DeCenzo, 2011, f.42). Një firmë biznesi është një organizatë që është ndërtuar me qëllim sigurimin e fitimit për pronarët e saj, duke prodhuar të mira apo shërbime të vlefshme në treg për konsumatorin (Uruçi, 2004, f.184). Pra, biznes është çdo lloj veprimtarie ekonomike, zakonisht private, që ka për qëllim fitimin, në këtë mënyrë me biznes kuptohet edhe një ndërmarrje ose organizatë tjetër ekonomike (Skënderi, 2010, f. 29). Ai është një aktivitet tregtar në përgjithësi si tregti, shitje, blerje dhe prodhim (Konini & Peçi , 1997, f. 45).

Ekzistojnë metoda të ndryshme për klasifikimin e bizneseve sipas madhësisë së tyre, produkteve apo shërbimeve që ofrojnë, formës së organizimit, kriterëve ligjore etj. Të gjitha organizatat, të vogla apo të mëdha, private apo publike, të orientuara në fitim ose jo, e pavarësisht nga fusha ku e ushtrojnë aktivitetin e tyre kanë një gjë të përbashkët; nevojën për t'u menaxhuar (Llaci, 2002, f.12).

Menaxhimi është procesi i realizimit të punëve në mënyrë efektive dhe eficiente, përmes dhe me persona të tjerë (Robbins & DeCenzo, 2011, f. 34). Ndërsa menaxhimi është proces i formimit dhe mbajtjes së rrethinës në të cilën individët duke punuar së bashku realizojnë qëllime më parë të përcaktuara (Weihrich & Koontz, 1993, f.4). Menaxhimi paraqet procesin përmes të cilit grupi i zgjedhur i njerëzve i drejton dhe i orienton të gjithë të punësuarit në kompani sipas detyrës së përbashkët drejt një qëllimi të përbashkët (Massic, Douglas and Managing, 1973, f. 24). Pra, menaxhimi paraqet procesin e orientimit të vetëdijshëm të aktiviteteve njerëzore nga realizimi i qëllimit, qëllimeve të caktuara, përkatësisht tërësinë e ndërlidhur të pesë funksioneve: planifikimit, organizimit, kuadrit/personelit, udhëheqjes dhe kontrollit (Ramosaj, 1991, f. 24). Menaxhimi realizohet përmes menaxherëve.

Planifikimi si funksioni i parë menaxherial është elementi kryesor i mbijetesës së çdo organizate dhe shumë i domosdoshëm, sepse bizneset veprojnë në një mjedis, kushtet ekonomike dhe sociale të të cilit ndryshojnë me shpejtësi dhe rreziku që mund të sjellë e ardhmja mund të zvogëlohet vetëm më ndihmën e planeve (Koleci, Reçica & Turkeshi, 2008, f.71). Planifikimi është proces që ndihmon në koordinimin e aktiviteteve, motivimin e fuqisë punëtore, mundëson marrjen e vendimeve më cilësore dhe të mbështetura në informata thelbësore (Zeqiri, 2006, f.122). Ai është elementi kyç për mbijetesën perspektive të çdo organizate biznesi, sepse ai ndihmon për të përcaktuar mënyrën më fitimprurëse të alokimit të burimeve, ndërmjet objektivave konkurruese,

rëndësia e tij po rritet kur kushtet sociale dhe ekonomike po ndryshojnë me shpejtësi (Llaci, 2002, f.70). Me një fjalë, planifikimi është një kalendar veprimesh, i cili na tregon se kur do të realizohen detyrat dhe qëllimet e ndryshme, çështje kyçe e planifikimit është formulimi i politikave zhvillimore dhe vijuese të biznesit (Mustafa, 2004, f.218).

Menaxherët duhet të angazhohen në planifikim për të paktën katër arsye: planifikimi siguron drejtim, zvogëlon ndikimin e ndryshimeve, minimizon humbjet dhe tepritë dhe vendos standarde për ta lehtësuar kontrollin, pra krijon një përpjekje të koordinuar (Robbins & De Cenzo, 2011, f.127). Planifikimi i biznesit përfshin sigurimin e përgjigjeve të arsyeshme për disa pyetje; Cilat produkte/shërbime do të prodhojë apo sigurojë ndërmarrja? Cilin treg do ta përfshijë? Cilat punë do të inicohen? Si do të udhëhiqet biznesi dhe si do të financohet (Mustafa, 2004, f.219). Rëndësia e planifikimit si proces kryesor qëndron në faktin se ai mundëson zhvillim të afiniteteve menaxheriale, rritje të gjasës për sukses, koordinim të përpjekjeve nëpërmjet njësive, përgatitje për ndryshim, përqëndrim të vëmendjes nga qëllimet, operacionet i bënë më ekonomike si dhe ndihmon kontrollin (Zeqiri, 2006 f.123).

Për realizimin e suksesshëm të objektivave të tyre bizneset mund të hartojnë një sërë planesh, të cilat mund të klasifikohen në tre grupe kryesore: sipas nivelit menaxherial, kohëzgjatjes dhe sipas përdorimit (Koleci, Reçica & Turkeshi, 2008. f.76). Sipas nivelit menaxherial kemi plane strategjike, operacionale dhe taktike, sipas kohëzgjatjes kemi plane afatgjata, afatmesme dhe afatshkurta, kurse sipas përdorimit kemi plane me një përdorim dhe standarde (Zeqiri, 2006, f.135). Duke patur parasysh se plan është çdo tërësi veprimesh të ardhshme, atëherë hierarkia e planeve paraqitet në këtë mënyrë; qëllimet dhe misioni i firmës, objektivat, strategjitë, politikat, procedurat, rregullat, programet dhe buxhetet (Llaci, 2002, f.72). Planifikimi paraqet procesin e përcaktimit të fatit të kompanisë në mënyrë që ajo të ecë në rrugën që dëshiron, përkatësisht të arrijë në cakun e dëshiruar (Ramosaj, 2007, f.39).

Modeli themelor i planifikimit ka pesë faza; definimin e qëllimeve të organizatës, përcaktimin e rrugëve të mundshme për të arritur qëllimet e definuara, zgjedhja e alternativës më të mirë për realizimin e qëllimeve, zhvillimi i alternativës se zgjedhur dhe aktivizimi i planeve (Ramosaj, 2007, f.39-40).

3. Plani i biznesit, rëndësia dhe përmbajtja e tij

Planifikimi i biznesit është një nevojë e domosdoshme për ta zhvilluar atë dhe për të arritur objektivat, qëllimet për të cilat është inicuar, funksionon dhe zhvillohet biznesi konkret. Rezultati i planifikimit është plani i biznesit, një dokument i shkruar, i cili përshkruan segmentet kyçe të një biznesi (Mustafa, Kutllovci, Gashi & Krasniqi, 2006, f. 83). Pra, një nga hapat e parë në nisjen e një biznesi është përgatitja e planit të biznesit që ju ndihmon të mendoni se çfarë do të bëni dhe mënyrën se si ta bëni, gjithashtu ju pajis me një bazë të arsyeshme mbi të cilën mund të planifikoni sigurimin e fondeve dhe burimeve për organizatën tuaj (Robbins & De Cenzo, 2011, f.139). Janë tetë arsye për hartimin e planit të biznesit; të siguroni financime nga bankat, të sigurojë fonde investive, të vendosë aleanca strategjike, të sigurojë kontrata të mëdha, të shpërblejë punëtorët kyç, të kompletojë bashkimet dhe përvetësimet, të motivojë dhe të fokusojë ekipin menaxhues (Solymossy & Merovci, 2006, f.96 - 98).

Elementet e planit të biznesit janë: mbështjellësja, përmbajtja, kompleksi ekzekutiv, kompania, tregu, produkti, shërbimi, shitja dhe promovimi, financat dhe shtojca (Solymossy & Merovci, 2006, f.103 - 105). Pra, një plan biznesi mund të përmbajë para së gjithash: rezymin, historik i shkurtër dhe gjendja e tanishme, analiza e pozicionit konkurrenues dhe analizën SWOT,

përcaktimi i qëllimeve për periudhën e ardhshme zakonisht 3-vjeçare, analiza e tregut që përfshin produktin, shërbimin, tregun që synohet, segmentimin, kërkesën, çmimin, planin e shitjes, planin e promovimit etj, aspektet e menaxhimit që përfshijnë: strukturën e organizimit, përshkrimi dhe ndarja e punëve, afirmimi i personelit etj, identifikimi i shpenzimeve, investimeve dhe burimeve të financimit, analiza financiare që përfshin rrjedhën e parasë, bilancin e gjendjes, të suksesit etj (Mustafa, Kutllovci, Gashi & Krasniqi, 2006, f.86).

Hapat për praktikimin e planeve janë: përshkrimi i sfondit dhe synimit të kompanisë, identifikimi i objektivave afatshkurtër dhe afatgjatë, analizimi i plotë i tregut, përshkrimi i mënyrës së zhvillimit dhe prodhimit të produktit, përshkrimi se si do të tregtohet produkti ose shërbimi, përcaktimi i pasqyrave financiare, përmbledhje e organizatës dhe e menaxherëve të saj, përshkrimi i formës ligjore të biznesit, identifikimi i risqeve dhe pasigurive kritike me të cilat ndeshet biznesi si dhe bashkimi i të gjitha këtyre pjesëve të planit të biznesit (Robbins & De Cenzo, 2011, f.139 - 141).

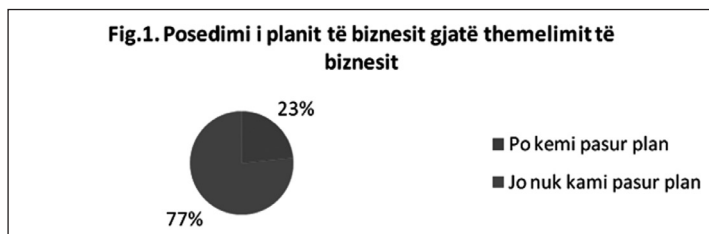
Plani i biznesit paraqet një dokument të rëndësishëm dhe të domosdoshëm për të themeluar një biznes, për ta menaxhuar dhe për ta zhvilluar dhe rritur atë, dhe mund të thuhet se plani i biznesit paraqet një (Mustafa, Kutllovci, Gashi & Krasniqi, 2006, f.83):

- a) Instrument të rëndësishëm dhe domosdoshëm të qeverisjes (sepse na tregon ku ndodhemi në momentin e tanishëm, ku dëshirojmë të arrijmë, si do të arrijmë atje dhe sa janë të vlefshme sakrificat në krahasim me investimet e bëra).
- b) Instrument për zhvillimin e partneritetit dhe sigurimin e financimit nga burimet e jashtme (iu jepet përgjigje partnerëve dhe huadhënësve sa janë burimet e nevojshme dhe pse, kur mund të kthehen investimet, kredia, a ka fitim të mjaftueshëm dhe cili është vizioni dhe arritja e tij.

4. Qëndrimet e menaxherëve rreth posedimit dhe përdorimit të planit të biznesit, përfundimi i një anketimi

Për të arritur konkluzionet e duhura dhe për të shprehur në mënyrë sa më të plotë qëndrimet rreth posedimit dhe përdorimit të planit të biznesit nga bizneset e Komunës së Istogut, u hartua një anketë e cila është fokusuar tek menaxherët e bizneseve dhe paraqet qëndrimet e tyre rreth këtij problemi. Metodologjia e përdorur është metoda kuantitative ose sasiore, ku është përpiluar një anketë dhe janë anketuar 30 menaxherë të bizneseve në Komunën e Istogut. Anketa është përpiluar në mënyrë që përgjigjet e pyetjeve ndihmojnë për të elaboruar idetë bazë ose hipotezat e këtij punimi dhe përmes rezultateve të tyre arrijmë deri tek vërtetimi apo mohimi i hipotezave. Të dhënat e nxjerra janë të paraqitura në mënyrë grafike dhe si çështje përfundimtare e këtij studimi është identifikimi i posedimit dhe përdorimit të planit të biznesit nga ana e bizneseve në Komunën e Istogut.

Grafiku 1: Kur e keni filluar biznesin, a keni pasur ndonjë plan biznesi qoftë edhe bazik?

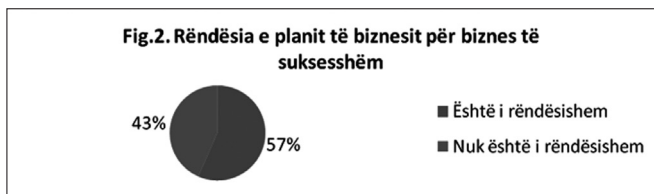

Burimi: autori

Nga Grafiku 1 shihet se shumica e bizneseve në Komunën e Istogut, ose 77% e tyre e kanë nisur veprimtarinë pa pasur plan biznesi, ndërsa 23% e tyre kur e kanë nisur veprimtarinë kanë pasur plan biznesi, rezultatet e kësaj figure vërtetojnë hipotezën tonë të parë.

H1: Shumica e bizneseve në Komunën e Istogut kur kanë filluar veprimtarinë nuk kanë pasur ndonjë plan biznesi si udhërrëfyes për punën e tyre.

Grafiku 2: A mendoni se posedimi dhe përdorimi i planit të biznesit është faktor i rëndësishëm për një biznes të suksesshëm?

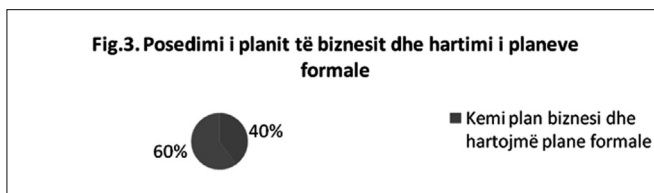

Burimi: autori

Nga Grafiku 2 shihet se shumica e menaxherëve të bizneseve në Komunën e Istogut ose 57% e tyre e dinë rëndësinë e planit të biznesit, kurse 43% thonë se plani i biznesit nuk është i rëndësishëm, rezultatet e kësaj figure vërtetojnë hipotezën tonë të dytë.

H2: Shumica e menaxherëve në bizneset e Komunës së Istogut mendojnë se plani i biznesit është shumë i rëndësishëm dhe i domosdoshëm për një veprimtari të suksesshme.

Grafiku 3: Tani a keni plan biznesi dhe a harton biznesi juaj plane formale?

Burimi: autori

Nga Grafiku 3 shihet se shumica e bizneseve në Komunën e Istogut ose 60% e tyre nuk kanë plan biznesi dhe nuk hartojnë plane formale, kurse 40% e tyre kanë plan biznesi dhe hartojnë plane formale, rezultatet e kësaj figure vërtetojnë hipotezën tonë të tretë.

H3: Shumë nga bizneset e Komunës së Istogut edhe pse e dinë rëndësinë e planit të biznesit ato nuk e posedojnë atë dhe biznesin e zhvillojnë pa ndonjë plan të shkruar.

Grafiku 4: Nëse nuk keni plane të shkruara si bëni biznes?

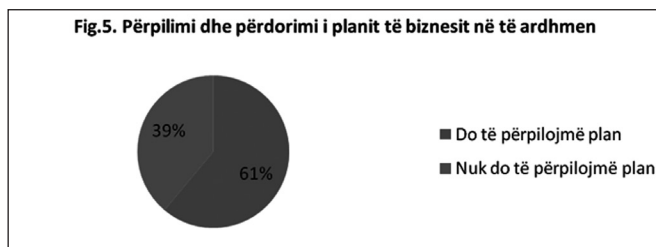

Burimi: autori

Nga Grafiku 4 shihet se shumica e bizneseve që nuk posedojnë plan biznesi, pra 61% e tyre veprimtarinë e zhvillojnë në mënyrë rutinë dhe spontane, ndërsa 39% e tyre veprimtarinë e zhvillojnë duke përdorur plane të pashkuara, rezultatet e kësaj figura vërtetojnë edhe hipotezën tonë të katërt.

H4: Shumica e menaxherëve të bizneseve në Komunën e Istogut veprojnë pa plane të shkruara dhe veprimtarinë e tyre e realizojnë në mënyrë rutinë dhe spontane.

Grafiku 5: A mendoni që në të ardhmen të përpiloni plan biznesi dhe ta aplikoni atë në praktikë?

Burimi: autori

Nga Grafiku 5 shihet se shumica e menaxherëve të bizneseve në Komunën e Istogut ose 61% e tyre mendojnë që në të ardhmen të përpilojnë plan biznesi, kurse 39% thonë se nuk do të përpilojnë plan në të ardhmen. Rezultatet e kësaj figure vërtetojnë hipotezën tonë të pestë.

H5: Shumica e menaxherëve të bizneseve në Komunën e Istogut që për momentin nuk posedojnë ndonjë plan biznesi mendojnë që në një të ardhme të përgatisin dhe të përdorin një plan.

Grafiku 6: A e aplikoni planin e biznesit në tërësi në praktikë?

Burimi: autori

Nga Fig.6 shihet se shumica e bizneseve ose 100% e tyre thonë se e aplikojnë planin e biznesit në tërësi në praktikë dhe kjo vërteton hipotezën tonë të gjashtë.

H6: Shumica e bizneseve që posedojnë plan biznesi bëjnë përpjekje dhe e përdorin atë si tregues të drejtimit të tyre drejt arritjes së qëllimeve të biznesit.

5. Analizimi i rezultateve – SWOT analiza

Përparësitë (S) e bizneseve të Komunës së Istogut: biznese të vogla, kontroll i mirë, njohuri teorike rreth rëndësisë së planeve, rritje e përdorimit të planeve dhe vullnet për përdorim në të ardhmen etj. Dobësitë (W) e bizneseve të Komunës së Istogut: mosposedim i planeve të

biznesit, biznesi bëhet në mënyrë rutinë, spontane dhe tradicionale, mungesë orientimi drejt cakut të dëshiruar, përpjekje e kufizuar etj. Mundësitë (O) e bizneseve të Komunës së Istogut: përgatitje e menaxherëve, vetëdijësim për domosdoshmërinë e posedimit dhe përdorimit të planeve, objektiva të qarta etj. Rreziqet (T) e bizneseve të Komunës së Istogut: pamundësi e përballjes së ndryshimeve të shpejta, rrezik nga konkurenca etj.

6. Konkluzionet dhe rekomandimet

Konkluzionet e arritura gjatë punës kërkimore në mënyrë të përmbledhur janë:

- Shumica e bizneseve në Komunën e Istogut e kanë filluar veprimtarinë e tyre biznesore pa pasur ndonjë plan biznesi si udhërrëfyes për punën e tyre, qoftë ai edhe ndonjë plan bazik dhe jo i mirëfilltë.
- Shumica e menaxherëve në bizneset e Komunës së Istogut mendojnë se plani i biznesit është shumë i rëndësishëm dhe i domosdoshëm për veprimtari të suksesshme, pra kanë njohuri teorike për rëndësinë e përdorimit të planit të biznesit në veprimtari të biznesore.
- Shumë nga menaxherët e biznesit të Komunës së Istogut edhe pse e dinë rëndësinë e planit të biznesit ata nuk kanë bërë përpjekje për përpilimin dhe përdorimin e tyre dhe veprimtarinë e zhvillojnë pa ndonjë plan të shkruar.
- Shumica e menaxherëve të bizneseve të Komunës së Istogut që nuk kanë plan biznesi ose plane formale të shkruara thonë se veprojnë edhe pa plan të pashkruar dhe se veprimtarinë e tyre e realizojnë në mënyrë rutinore dhe spontane.
- Shumica e menaxherëve të bizneseve në Komunën e Istogut që për momentin nuk posedojnë ndonjë plan biznesi mendojnë që në një të ardhme të përgatisin një plan dhe ta aplikojnë në praktikë, sepse rëndësia e tij si faktor biznesi është e madhe, pra shihet një qëndrim i drejtë i tyre në këtë aspekt.
- Shumica e bizneseve që posedojnë plan biznesi bëjnë përpjekje dhe e përdorin atë si tregues të drejtimit të tyre drejt arritjes së qëllimeve të biznesit, pra mundohen që ta aplikojnë në tërësi në praktikë dhe ky është një qëndrim i drejtë.

Rekomandimet gjatë punës kërkimore janë:

- Rekomandohen individët, familjet dhe menaxherët në Komunën e Istogut që dëshirojnë të hapin ndonjë veprimtari biznesi që aktivitetet e tyre t'i mbështesin në plan biznesi, qoftë ai edhe një plan bazik, jo i mirëfilltë.
- Rekomandohen menaxherët e bizneseve të Komunës së Istogut të vazhdojnë të mbajnë këtë qëndrim të njohurive teorike rreth rëndësisë së planit të biznesit si faktor i rëndësishëm dhe i domosdoshëm për veprimtari të suksesshme.
- Rekomandohen menaxherët e bizneseve të Komunës së Istogut që njohuritë e tyre teorike dhe qëndrimet për rëndësinë e planit të biznesit me përpjekje t'i zbatojnë në praktikë dhe ta lënë pas mënyrën e zhvillimit të veprimtarisë pa ndonjë plan të shkruar. Rekomandohen menaxherët e bizneseve të Komunës së Istogut që të largohen nga mbështetja e veprimeve të tyre biznesore në plane të pashkruara dhe mënyra rutinore dhe spontane, por të orientohen në planet e shkruara, sepse përmes tyre ne e kuptojmë ku jemi, ku duam të shkojmë dhe si do të arrijmë në cakun e dëshiruar.
- Rekomandohen menaxherët e bizneseve në Komunën e Istogut që për momentin nuk posedojnë ndonjë plan biznesi që në një të ardhme të afërt të përgatisin plane dhe t'i aplikojnë në praktikë, sepse rëndësia e tyre si faktor biznesi është e madhe dhe i ndihmon në përballimin e situatave të padëshirueshme dhe ndryshimeve të shpejta me

të cilat përballen.

- Rekomandohen bizneset që posedojnë plan biznesi të bëjnë përpjekje maksimale dhe ta përdorin atë si tregues të drejtimit të tyre drejt arritjes së qëllimeve të biznesit, pra ta aplikojnë në praktikë, sepse plani nëse nuk zbatohet në praktikë është asgjë tjetër veçse një letër pa vlerë.

Bibliografia

- Ingram, R., Th. Albright, and B. Baldein, (2003): "Kontability Financiar", Mason, Ohio USA, Thomson South-Western.
- Koleci, B., F. Reccica, N. Turkeshi (2008): "Menaxhment", Prishtinë, AAB.
- Konini, M., I. Peçi, (1997) : "Fjalor Ekonomik", Tiranë, CIVET.
- Llaci, Sh., (2002): "Menaxhimi", Tiranë, ALB PAPER.
- Massic, J. L. and Douglas, J, Managing, (1973) : "Acontemporary Introduction", Perntace Hall, Engewood Cliffs, N. J.
- Mustafa, I. (2004) : "Udhëheqja, eficenca dhe efektiviteti", Prishtinë, RIINVEST.
- Mustafa, M., E. kutlovci, P. Gashi, B. Krasniqi, (2006): "Biznesi i vogël dhe i mesëm", Prishtinë, Adnan Reznici CO.
- Ramosaj, B. (1991): "Ndërmarrja dhe menaxhmenti ndërmarrës", Prishtinë, Rilindja.
- Ramosaj, B. (2007): "Bazat e Menaxhimit", Prishtinë, Universiteti i Prishtinës.
- Robbins, S., D. DeCenzo, (2011): "Bazat e Menaxhimit", Tiranë, UET/Press.
- Skenderi, N. (2010): "Fjalor Ekonomiko-Social", Prishtinë, AKB.
- Solymossy, E. Merovci, S. (2006) : "Ndërmarrësia", Prishtinë, UP.
- Uruçi, E. (2004): "Mikroekonomia", Tiranë, Toena.
- Wehrich, H. & Horold Koontz, (1993): "Management", New York, Copyright McGraw, Inc. Zeqiri, I. (2006): "Menaxhmenti", Tetovë, Tringa Design.